

УДК 340.11(477):351.745:343.126.2-058.56  
DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2021.18.26>

## **ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ВІДОМЧІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО РЕГЛАМЕНТУЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ СТОСОВНО ГРОМАДЯН, ЯКІ ЗАТРИМАНІ Й УТРИМУЮТЬСЯ ПІД ВАРТОЮ НА ЗАКОННИХ ПІДСТАВАХ**

**Свинаренко Юрій Павлович,**  
викладач кафедри професійних  
та спеціальних дисциплін  
(Херсонський факультет  
Одеського державного університету  
внутрішніх справ, м. Херсон, Україна)

**Андрусенко Олександр Анатолійович,**  
викладач кафедри професійних  
та спеціальних дисциплін  
(Херсонський факультет  
Одеського державного університету  
внутрішніх справ, м. Херсон, Україна)

Статтю присвячено дослідженню сутності кримінально-процесуального примусу, а саме законодавству України та нормативно правовим актам, що стосуються діяльності правоохоронних органів щодо громадян, які затримані й утримуються під вартою. Закони та нормативно-правові акти заслуговують на особливу увагу при дослідженні теми, адже саме в них розкриваються основні процедурні положення щодо затримання громадян та утримання їх під вартою, а також права останніх, що не повинні підлягати будь-яким обмеженням.

Особливу увагу надано попередньому ув'язненню під варту, що дуже схоже на покарання у вигляді позбавлення волі. Його сутність полягає в тимчасовій примусовій ізоляції особи в спеціально призначених для цього установах. Відповідно до законодавства України, попереднє ув'язнення є запобіжним заходом щодо обвинуваченого, підсудного, підозрюваного в учиненні кримінального правопорушення, за що останнім може бути присуджене покарання у вигляді позбавлення волі або ж у випадку, якщо вирок щодо них не набрав законної сили.

Наголошується на тому, що систематизація роботи у сфері охорони, тримання та конвоювання підозрюваних, підсудних та обвинувачених у вчиненні кримінальних правопорушень є одним із провідних напрямів щодо підтримання й забезпечення громадського порядку та безпеки, боротьби з проявами злочинності.

Широко розкривається питання щодо тримання затриманих і взятих під варту осіб в ізоляторах тимчасового тримання. У таких спеціальних установах особи, які підозрюються в учиненні кримінального правопорушення або взяті під варту, піддаються ізоляції та цілодобовому нагляду для запобігання випадкам, коли особа може ухилитися від слідства та суду, заважати досудовому розслідуванню, відновлювати свою злочинну діяльність, і забезпечення виконання судових рішень.

Одним із провідних питань, котрі висвітлюються в статті, є особливості тримання, права й обов'язки осіб, що перебувають у спеціальних установах поліції, де зазначається щодо непорушності таких конституційних прав.

Акцентовано на проблемних питаннях, що виникають під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, проведенні слідчих (розшукових) дій у приміщеннях ІТТ.

**Ключові слова:** попереднє ув'язнення, ізолятор тимчасового тримання, запобіжний захід, спеціальні установи, тримання під вартою, позбавлення волі, оперативно-розшукова діяльність, слідчі (розшукові) дії.

## LEGISLATION OF UKRAINE AND DEPARTMENT AL NORMATIVE-LEGAL ACTS REGULATING ACTIVITY OF NATIONAL POLICE EMPLOYEES REGARDING CITIZENS IN CUSTODY ON LEGAL GROUNDS

**Svynarenko Yurii Pavlovych,**  
Lecturer at the Department  
of Professional and Special Disciplines  
(Kherson Faculty of Odesa State  
University of Internal Affairs,  
Kherson, Ukraine)

**Andrusenko Oleksandr Anatoliiovych,**  
Lecturer at the Department  
of Professional and Special Disciplines  
(Kherson Faculty of Odesa State  
University of Internal Affairs,  
Kherson, Ukraine)

The article is dedicated to there search of the essence of the criminal-procedural enforcement exactly the legislation of Ukraine and normative-legal acts regulating the activity of law enforcement agencies regarding the citizens in custody. These laws and normative-legal acts deserve special attention during the research of our subject because they emphasize the main procedural provisions regarding citizens in custody and their non-restricted rights.

A particular attention is paid to the preliminary custody, which is much similar to the penalty of freedom deprivation. Its essence is in the temporary coercive person's isolation in special establishments. According to the legislation of Ukraine, the preliminary imprisonment is a preventive measure regarding an accused suspected in a crime to be punished with freedom deprivation or in the case when the sentence has not been in vigor yet.

The work systematization in the sphere of guarding, keeping and convoying suspects, defendants and accused in crimes is considered to be one of the leading directions of maintaining public order and security, and fighting against criminality.

The issue regarding keeping people in custody in the wards of temporary isolation is widely analyzed. In such establishments, suspects of crimes or those taken into custody are isolated and supervised for twenty-four hours not to abscond investigation, not to hinder the pretrial investigation, not to recidivate, not to fail court decisions.

One of the most important issues enlightened in the article is that about the peculiarities of keeping people in custody in the special police establishments and non-violation of their constitutional rights and duties. The article deals with the problems arising during the operative-search activity and investigative-searching actions in the temporary isolation wards as well.

**Key words:** preliminary imprisonment, temporary isolation ward, preventive measure, special establishments, keeping in custody, freedom deprivation, operative-search activity, investigative (searching) actions.

**Постановка проблеми.** Дослідження провідних питань щодо законодавства України та відомчих нормативно-правових актів, що регламентують діяльність працівників Національної поліції стосовно громадян, які затримані й утримуються під вартою на законних підставах, є досить актуальним, адже розкриваються основні положення щодо затримання громадян та утримання їх під вартою, а також права останніх. Така актуальність зумовлюється тим, що досить часто порушуються процедурні положення щодо затриманих і взятих під варту осіб, порушуються конституційні права останніх працівниками правоохоронних органів і мають місце проблемні питання, що виникають під час здійснення оперативно-розшукової діяльності та проведення слідчих (розшукових) дій у приміщеннях ІТТ, а саме фотографування й унесення персональних даних особи, яка залучена до конфіденційного співробітництва, до інформаційно-пошукової електронної системи загального користування.

**Аналіз останніх досліджень.** Теоретичним підґрунтям стали праці таких українських і зарубіжних учених і практиків, як К.А. Автухов, О.В. Дудник, Н.І. Жижин, В.О. Заросило, С.В. Крюк, О.В. Негодченко, Г.О. Радов, В.М. Тімашова та ін.

**Мета статті** – дослідження законодавства України й відомчих нормативно-правових актів, що регламентують діяльність працівників поліції, щодо визначення підстав затримання, поміщення спеціальні установи Національної поліції та установи попереднього ув'язнення.

**Виклад основного матеріалу.** Попереднє ув'язнення (тримання під вартою) є запобіжним заходом, який у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України), застосовується щодо підозрюваного, обвинуваченого (підсудного) та засудженого, вирок щодо якого не набрав законної сили [1].

Місцями попереднього ув'язнення для тримання осіб, щодо яких є рішення суду щодо такого запобіжного заходу, виконується в слідчих ізоляторах або в гауптвахтах Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

Тримання осіб, узятих під варту, відповідно до завдань кримінального судочинства, здійснюється на принципах неухильного додержання Конституції України, вимог Загальної декларації прав людини, інших міжнародних правових норм і стандартів поводження з ув'язненими й не може поєднуватися з навмисними діями, що завдають фізичних чи моральних страждань або принижують людську гідність [1].

Метою попереднього ув'язнення є запобігання можливому ухиленню особи, узятої під варту, від органів досудового розслідування та суду, перешкоджанню кримінальному провадженню або зайняттю злочинною діяльністю, а також забезпечення виконання вироку та видачі особи (екстрадиції) або її транзитного перевезення [1].

Підставою для попереднього ув'язнення є вмотивоване рішення суду про обрання як запобіжного заходу тримання під вартою або про застосування тимчасового чи екстрадиційного арешту, винесене відповідно до Кримінального кодексу України (далі – КК України) і КПК України та/або рішення компетентного органу іноземної держави у випадках, передбачених законом [1].

Установами для тримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою або до яких застосовано тимчасовий чи екстрадиційний арешт, є слідчі ізолятори Державної кримінально-виконавчої служби України (СІЗО), гауптвахти Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. В окремих випадках, що визначаються потребою в проведенні слідчих дій, ці особи можуть перебувати в ІТТ. Порядок і термін тримання осіб, узятих під варту, визначаються законодавством України [1].

У випадках і порядку, передбачених кримінально-виконавчим законодавством, засуджені можуть бути залишені для роботи з господарського обслуговування слідчого ізолятора за їхньою письмовою згодою [1].

Осіб, узятих під варту, розміщують у камерах, з додержанням таких вимог ізоляції:

- 1) чоловіків – окремо від жінок;
- 2) неповнолітніх – окремо від дорослих;
- 3) узятих під варту співробітників кадрового складу розвідувальних органів України, працівників Державного бюро розслідувань та працівників Національного антикорупційного бюро України – окремо від інших осіб, які перебувають під вартою;
- 4) осіб, яких уперше притягнуто до кримінальної відповідальності, – окремо від осіб, які раніше притягалися до кримінальної відповідальності;
- 5) осіб, які раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі, – окремо від осіб, які не перебували в місцях позбавлення волі;
- 6) осіб, обвинувачених або підозрюваних у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів, – окремо від інших осіб, які перебувають під вартою;
- 7) осіб, обвинувачених або підозрюваних у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України, – як правило, окремо від інших осіб, які перебувають під вартою;
- 8) осіб, які раніше працювали в органах внутрішніх справ, Національної поліції, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, служби безпеки, прокуратури, юстиції, Державному бюро розслідувань, Національному антикорупційному бюро України, Державній кримінально-виконавчій службі України та в суді, – окремо від інших осіб, які перебувають під вартою;
- 9) засуджених – окремо від осіб, які перебувають під вартою;
- 10) іноземних громадян і осіб без громадянства – як правило, окремо від інших осіб, які перебувають під вартою;
- 11) осіб, підозрюваних або обвинувачуваних у вчиненні злочинів, відповідальність за які передбачена статтями 173–177 (злочини проти виборчих, трудових та інших прав), 200–235 (злочини у сфері господарської діяльності) Кримінального кодексу України, – окремо від інших осіб, які перебувають під вартою [1].

Засуджених до довічного позбавлення волі тримають ізольовано від усіх інших осіб, які перебувають під вартою [1].

Заарештовані мають право:

- 1) на захист своїх прав та інтересів;
- 2) знайомитися з правилами тримання під вартою;
- 3) на щоденну прогулянку тривалістю 1 година (для вагітних жінок, жінок із дітьми, неповнолітніх – 2 години);
- 4) одержувати посылки, гроші та передачі;
- 5) купувати предмети першої необхідності та продукти харчування на суму не більше 1 мінімального розміру зарплати на місяць і без обмежень письмове приладдя, газети та книги;
- 6) користуватися власним одягом і взуттям, мати при собі записи стосовно кримінальної справи;
- 7) користуватися переданими телевізорами, настільними іграми, книгами та газетами;
- 8) виконувати релігійні обряди;
- 9) на 8-годинний сон у нічний час, який не може бути перервано слідчими діями, крім невідкладних випадків;
- 10) жінки можуть мати дітей до 3-х років; молоді заарештовані (14–35 років) мають право на отримання соціально-психологічної допомоги;
- 11) звертатися зі скаргами до Європейського суду з прав людини й інших органів міжнародних організацій [1].

Побачення з родичами або іншими особами може надавати взятим під варту адміністрація місця попереднього ув'язнення лише з письмового дозволу слідчого або суду, які здійснюють кримінальне провадження, не менше трьох разів на місяць. Тривалість побачення встановлюється від однієї до чотирьох годин [1].

Особа, узята під варту, має право на побачення із захисником наодинці, без обмеження кількості побачень і їх тривалості, у вільний від виконання слідчих дій час. Повноваження захисника щодо здійснення захисту особи, яка тримається під вартою, підтверджуються відповідно до статті 50 КПК України. Адміністрація установи повинна забезпечити умови для проведення побачень, у тому числі ті, які виключають при побаченні із захисником можливість третіх осіб мати доступ до інформації, що надається в процесі побачення [1].

Іноземним громадянам, узятим під варту, побачення з представниками посольств і консульств відповідних держав надається за погодженням із Міністерством закордонних справ України й із письмового дозволу слідчого або суду, які здійснюють кримінальне провадження [1].

Особам, до яких застосовано тимчасовий чи екстрадиційний арешт, побачення з родичами або іншими особами надається адміністрацією місця попереднього ув'язнення на підставі письмового дозволу органу, що проводить екстрадиційну перевірку [1].

Відповідно до Проекту «Положення про ізолятор тимчасового тримання», ізолятор тимчасового тримання є спеціальною установою поліції, окремим структурним підрозділом у складі головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі, областях, місті Києві (далі – ГУНП) і підпорядковується начальникові ГУНП. Оперативне управління ІТТ покладається на відділи (сектори) забезпечення прав людини ГУНП [2].

В ІТТ утримують та охороняють:

- 1) осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення;
- 2) осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу;
- 3) осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою (якщо доставляння ув'язнених до слідчого ізолятора (далі – СІЗО) у цей період неможливе через віддаленість або відсутність належних шляхів сполучення, вони можуть утримуватися в ІТТ не більше трьох діб);
- 4) підсудних (засуджених), які прибули із СІЗО та установ виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведенням з ними слідчих (розшукових) дій;
- 5) осіб, підданих адміністративному арешту на строк, установлений постановою суду;
- 6) осіб, які затримані за вчинення адміністративних правопорушень [2].

У технічному аспекті ізоляція в ізоляторах тимчасового тримання досягається за допомогою озброєної охорони, спеціальних інженерно-технічних споруд і засобів (паркану, огорож, колючого дроту, сигналізації тощо) [3].

На кожен ІТТ заводиться й ведеться Технічний паспорт, який зберігається в ІТТ, а його копія надсилається до центрального органу управління поліції та ГУНП. У разі необхідності здійснюється його корегування.

З метою контролю за технічним станом будівель, приміщень і обладнання, працездатністю охоронно-тривожної сигналізації, засобів зв'язку, дотриманням санітарного та протипожежного стану щороку у квітні-травні комісіями ГУНП проводяться обстеження ІТТ. За результатами обстеження складається акт комісійного обстеження. Такі ж обстеження здійснюються під час прийняття в експлуатацію новозбудованих, реконструйованих або тих ІТТ, діяльність яких була тимчасово призупинена.

ІТТ складається з таких комплексів службових приміщень (структура ІТТ):

1) центр управління та контролю (оперативна зала управління персоналом, кімната зберігання зброї та спеціальних засобів) – комплекс службових приміщень, призначених для забезпечення оперативного управління поліцейським персоналом, контролю за режимом тримання та дотриманням прав і законних інтересів утримуваних осіб;

2) приймально-пропускний блок (контрольно-пропускний пункт, шлюз для заїзду спецавтотранспорту, кімнати тимчасового розміщення доставлених, кімната огляду, кімната медичного огляду, душова кімната, санітарний пропускник) – комплекс службових приміщень, призначених для приймання (передавання) утримуваних осіб, проведення комплексу першочергових заходів, спрямованих на дотримання їхніх прав і законних інтересів;

3) господарський блок (кімната підігрівання їжі, кімната зберігання речей утримуваних, кімната зберігання постільних речей) – комплекс службових приміщень, призначених для організації належного утримання осіб;

4) блок процесуального супроводження (кімнати для проведення слідчих дій і надання правової допомоги, побачень, відеоконференцій, упізнання) – комплекс службових приміщень, призначених для проведення процесуальних дій, надання правової допомоги, побачень, дистанційної участі в судовому провадженні;

5) режимний блок (камери для утримуваних, дисциплінарна кімната для осіб, які порушують установлений режим тримання, чинять фізичний опір працівникам поліції, дворик для прогулянок, кімната медичного огляду) – комплекс спеціальних камерних приміщень і кімнат для тимчасового перебування утримуваних осіб;

6) адміністративний блок (кабінети начальника й заступника начальника ІТТ, канцелярія, архів, кімната для проведення нарад і навчання працівників, роздягальня, душова, санітарний вузол для працівників (окремо для чоловіків і жінок), кімната для приготування та приймання їжі, кімната відпочинку) – комплекс службових приміщень, які забезпечують виконання покладених на адміністрацію ІТТ завдань.

Відповідно до статті 211 КПК України, строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду:

а) строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати сімдесяти двох годин з моменту затримання, який визначається згідно з вимогами статті 209 цього Кодексу;

б) затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу [4].

Підставами для прийняття до ІТТ затриманих і взятих під варту осіб є:

1) протокол затримання особи, підозрюваної в учиненні кримінального правопорушення, складений уповноваженою службовою особою відповідно до вимог статей 104, 208, 209 КПК України;

2) ухвала суду про дозвіл на затримання з метою приводу;

3) ухвала слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, в окремих випадках, що визначаються потребою в проведенні слідчих дій;

4) вирок суду, що набрав чинності, про засудження до позбавлення волі особи, яка не перебувала під вартою, або який не набрав законної сили, у якому зазначено рішення про тримання під вартою чи про продовження строків тримання під вартою особи, в окремих випадках, що визначаються потребою в проведенні слідчих дій;

5) ухвала слідчого судді, суду стосовно засудженої особи, яка відбуває покарання в місцях позбавлення волі у випадках, що визначається потребою в проведенні слідчих дій;

6) в окремих випадках заява органу досудового розслідування, слідчого судді, суду про доставлення взятої під варту особи, яка утримується в слідчому ізоляторі, для проведення слідчих дій або участі у судовому засіданні;

7) рішення начальника Головного управління (управління), Служби безпеки України або начальника територіального органу Національної поліції про превентивне затримання, прийняте в порядку статті 15-1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»;

8) постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту, що набрала законної сили;

9) протокол про адміністративне затримання особи, яка порушила правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, у необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин і їх дослідження.

На кожну особу заводиться особова справа, до якої підшиваються такі документи: один або декілька документів, які є підставою для прийняття до ІТТ, протокол обшуку (огляду) особи та її речей, довідка (висновок) закладу охорони здоров'я, який надає послуги первинної медичної допомоги за результатами медичного огляду, документ, що посвідчує особу, або його завірена копія, завірена копія доручення центру надання безоплатної вторинної правової допомоги про призначення адвоката, а за його відсутності інформаційна довідка із цього питання, пізнавальні фотокартки, інформація про відсутність чи наявність судимостей, завірена копія повідомлення Міністерства закордонних справ України про затримання, узяття під варту іноземця.

Крім зазначених документів, до особових справ також долучаються:

1) для осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, – копія письмового повідомлення про підозру, контактна інформація про особу, відповідальну за перебування затриманих, органу, який затримав особу;

2) для осіб, затриманих в адміністративному порядку, – письмове повідомлення прокурора про особу, яка затримана за вчинення адміністративного правопорушення;

3) для осіб, підданих адміністративному арешту, – протокол (копія протоколу) про адміністративне затримання.

Умовами для звільнення з-під варту утримуваних в ІТТ осіб є:

1) закінчення 24-годинного строку з моменту фактичного затримання, якщо особі, затриманій за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, не вручено повідомлення про підозру;

2) закінчення 60-годинного строку з моменту фактичного затримання, якщо від органів досудового розслідування не надійшло клопотання про обрання запобіжного заходу стосовно затриманої особи та заявки на її конвоювання до суду в межах 60-годинного строку з моменту фактичного затримання;

3) закінчення 72-годинного строку з моменту фактичного затримання, якщо після доставлення затриманої особи до суду рішення про обрання відносно неї запобіжного заходу не прийнято та її повернуто до ІТТ;

4) скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;

5) обрання утримуваних в ІТТ особі запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою;

6) закінчення строку дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою;

7) закінчення строку дії ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання;

8) якщо максимальний строк тимчасового арешту, передбачений частиною 1 статті 583 КПК України, закінчився;

9) закінчення строку або скасування тимчасового або екстрадиційного арешту;

- 10) закінчення строку адміністративного затримання у випадках, передбачених частиною 3 статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення;
- 11) закінчення строку адміністративного арешту;
- 12) закінчення строку превентивного затримання.
- 13) умови, визначені статтею 152 «Підстави звільнення від відбуття покарання» Кримінально-виконавчого кодексу України.

Керівники окремих підрозділів карного розшуку (кримінальної поліції), у тому числі управлінь, задаються питанням такого змісту: «Що робити, якщо при введені в умови ІТТ особи, що здійснює негласне співробітництво, чергова частина спеціальної установи наполягає на її фотографуванні, відбиранні відбитків пальців рук і, головне, уносить її персональні дані до інформаційно-пошукової електронної системи загального користування?»

В обов'язковому порядку до протоколу затримання додається постанова про забезпечення заходів безпеки й утримання в умовх ІТТ, відповідно до положень статті 10 КПК України та частини 1 статті 19 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Згідно з вимогами статті 15 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [5], категорично забороняється надання будь-яких відомостей про особу, узятую під захист, службам і підрозділам Національної поліції України, які не є ініціаторами внутрішньокамерних розробок, посадовим та іншим особам, а також уносити дані впроваджених у розробку негласних працівників до інформаційно-довідкових баз даних. Відповідь вичерпна. Проблема виникла від того, що керівники кримінальної поліції (карного розшуку) не досить добре орієнтуються в законодавстві, що регламентує їхню діяльність, і не вимагають цього від своїх підлеглих.

**Висновки.** Зважаючи на викладене, законодавство України та відомчі нормативно-правові акти, що регламентують діяльність працівників Національної поліції стосовно громадян, які затримані й утримуються під вартою на законних підставах, є проблематичним і потребує подальшого вдосконалення та реформування. Окрім цього, працівники поліції повинні підвищувати свої теоретичні знання та практичні навички, де норми чинного законодавства становлять нормативну основу для подальшого запобігання проблемам під час здійснення оперативно-розшукової діяльності й проведення слідчих (розшукових) дій.

### Список використаних джерел:

1. Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30.06.1993 № 3352-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text> (дата звернення: 20.01.2021).
2. Про затвердження Положення про ізолятор тимчасового тримання : Проект. Неофіційний текст від 02.02.2016. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT2071> (дата звернення: 21.01.2021).
3. Жижин Н.И. Вопросы совершенствования организации и использования специальной техники в деятельности следственных изоляторов. Использование научных положений криминалистики и специальной техники в борьбе с преступностью в ИТУ. Рязань, 1980. С. 94.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 24.01.2021).
5. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text> (дата звернення: 26.01.2021).